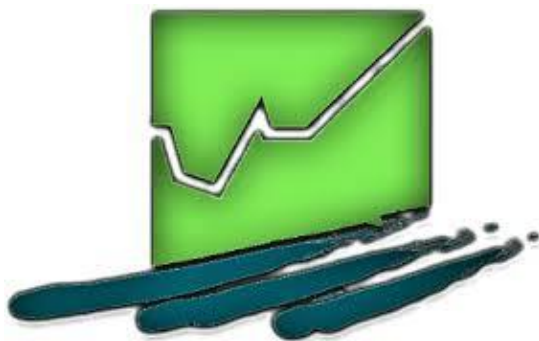

Bezpieczeństwo finansowe gospodarstw rolniczych w Polsce z perspektywy Wspólnej Polityki Rolnej

Dr inż. Michał **SOLIWODA**

Instytut Ekonomiki Rolnictwa i Gospodarki Żywnościowej
– Państwowy Instytut Badawczy

Warszawa, 11.10.2014

Plan wystąpienia

- Uzasadnienie problemu badawczego
- Cel i metody badawcze
- Wybrane wyniki badań
- Konkluzje

Uzasadnienie problemu badawczego

- imperatyw rozwoju konkurencyjnego sektora rolnego, połączony z troską o środowisko naturalne
- problem stabilności dochodów rolniczych jako złożona kwestia o charakterze społeczno-ekonomicznym
- **Europejski Model Rolnictwa** [por. Kowalczyk, Sobiecki 2011] a **megatrendy globalizacji** (np. TTiP)
- **kwestia agrarna** - implikacje na bezpieczeństwo finansowe gospodarstw rolniczych

Cele i metody badawcze

Cel główny

próba oceny oddziaływania WPR na bezpieczeństwo finansowe gospodarstw rolniczych w Polsce.

Zadania robocze

- (1) usystematyzowanie podejść teoretycznych dotyczących bezpieczeństwa finansowego (w tym: w odniesieniu do specyfiki gospodarstw rolniczych),
- (2) rozpoznanie oddziaływania wybranych instrumentów WPR na bezpieczeństwo finansowe tych podmiotów w Polsce.

Oś rozważań - teza

WPR, uwzględniająca w coraz większym stopniu aspekty środowiskowe oraz zrównoważony rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich, ukształtowała złożony mechanizm zapewnienia/poprawy bezpieczeństwa finansowego gospodarstw rolniczych kosztem zmniejszonej konkurencyjności międzynarodowej sektora rolnego.

Wybrane wyniki badań

Wybrane ujęcia bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstw w polskiej literaturze przedmiotu

Autor	Zakres definicyjny bezpieczeństwa finansowego	Konkluzje wynikające z badań/ studiów empirycznych
J. Franc-Dąbrowska (2006)	Zdolność do zachowania płynności finansowej , a także wysokiej sprawności gospodarowania .	Najkorzystniejsze wyznaczniki bezpieczeństwa finansowego odnotowano u dzierżawców, którzy zarazem wypracowali najwyższe stopy zwrotu z kapitału.
M. Zuba (2010)	Zdolność do zachowania płynności i wypłacalności finansowej .	Nie można stwierdzić jednoznacznych (pozytywnych/negatywnych) zmian bezpieczeństwa finansowego spółdzielni mleczarskich po wstąpieniu Polski do UE.
A.N. Duraj (2012)	Zdolność do zachowania płynności (w tym szybkiej), wypłacalności, uwzględniając również ujęcie kasowe przy wykorzystaniu przepływów pieniężnych netto z działalności operacyjnej, a także rezerw finansowych.	Ocena bezpieczeństwa finansowego podmiotu gospodarczego powinna opierać się na wielokryterialnej i wieloletniej perspektywie analitycznej. Oderwanie wymiaru memoriałowego od kasowego może prowadzić do uzyskania niepełnego obrazu bezpieczeństwa finansowego jednostki gospodarczej.
L. Karbownik (2012)	Finansowa gwarancja istnienia i rozwoju przedsiębiorstwa o zapewnienie dobrej kondycji finansowej. Problem właściwego doboru mierników, gdyż można wyodrębnić wiele obszarów zapewniania tego bezpieczeństwa, mianowicie sprzedaż produktów, płynność, wypłacalność, rentowność, rezerwy finansowe i inwestycje.	Autorka definiuje pojęcie bezpieczeństwa finansowego w perspektywie zarządzania (istnienie i rozwój przedsiębiorstwa).

Źródło: adaptacja rozważań: J. Franc-Dąbrowska: Bezpieczeństwo finansowe a efektywność zaangażowania kapitałów własnych, Roczniki Nauk Rolniczych, Seria G, t. 93, z. 1, 2006, s. 121-128; M. Zuba: Wpływ wstąpienia Polski do UE na rentowność i bezpieczeństwo finansowe wybranych spółdzielni mleczarskich, Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie - Problemy Rolnictwa Światowego, t. 10(25), 2010; A. N. Duraj: Nadzór korporacyjny a bezpieczeństwo finansowe przedsiębiorstw, s. 79-83 [w:] P. Urbanek (red.), Nadzór korporacyjny w warunkach kryzysu gospodarczego, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2012, L. Karbownik: Kasowe i memoriałowe mierniki oceny bezpieczeństwa finansowego przedsiębiorstwa, Acta Universitatis Lodziensis – Folia Economica, vol. 267, s. 79.

Efektywność techniczno-produkcyjna, stopień zależności od subsydiów UE oraz wybrane miary bezpieczeństwa finansowego dla panelu gospodarstw PL-FADN

Wyszczególnienie	Lata 2005-2007	Lata 2008-2010	2010	2011	[2010/2011] x 100%
Udział nadwyżki bezpośredniej w produkcji rolniczej [%]	56,4	52,9	56,7	56,1	98,9
Stopa subsydiowania I [%]	12,0	18,0	17,7	17,1	96,9
Stopa subsydiowania II (1) [%]	34,8	52,4	44,9	42,8	95,3
Stopień odłączenia dopłat do działalności operacyjnej produkcji [%]	51,7	57,4	60,0	63,0	104,9

Efektywność techniczno-produkcyjna... cd.

Stopień odłączenia II dopłat od produkcji [%]	53,4	60,4	63,1	66,0	104,7
Udział dopłat do działalności operacyjnej w całości dopłat [%]	96,5	93,0	92,4	91,8	99,3
Płynność bieżąca [krotności]	4,0	4,1	4,3	4,8	112,8
Płynność szybka [krotności]	1,6	1,6	1,7	1,9	111,2
Wypłacalność jako pokrycie kredytów ogółem przepływami pieniężnymi [krotność]	0,8	0,8	0,8	0,9	105,8
Przepływy pieniężne (1) [tys. zł]	66,2	83,7	93,4	104,1	111,5
Przepływy pieniężne (2) [tys. zł]	-18,5	-27,9	-31,1	-34,1	109,7

Źródło: modyfikacja J. Kulawik (red.): Dopłaty bezpośrednie i dotacje budżetowe a finanse oraz funkcjonowanie gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych, Raport PW nr 82, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2013.

Wpływ wybranych instrumentów WPR na płynność finansową i wypłacalność długoterminową gospodarstw rolniczych

Instrumenty WPR	Płynność finansowa	Wypłacalność długoterminowa
Dopłaty obszarowe (podstawowa + uzupełniająca)	↑↑	↑↑
Płatności z tytułu ONW	↑↑	↑
Dopłaty rolno-środowiskowe	↑↑	↑
Dopłata cukrowa	↑	↑↑
Dopłaty o charakterze inwestycyjnym	↓	↓
Łącznie instrumenty WPR	↑↑	↑↑

Źródło: modyfikacja J. Kulawik (red.): Dopłaty bezpośrednie i dotacje budżetowe a finanse oraz funkcjonowanie gospodarstw i przedsiębiorstw rolniczych, Raport PW nr 46, IERiGŻ-PIB, Warszawa 2012, s. 87.

Wybrane czynniki determinujące bezpieczeństwo finansowe gospodarstw rolniczych – w opinii panelu ekonomistów wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego (N=16)

Czynnik	Dominanta	Mediana	Wskaźnik struktury [%]				
			1	2	3	4	5
Integracja pionowa	3*	3	18,8	25,0	25,0	12,5	18,8
Integracja pozioma	3	3	12,5	25,0	31,3	12,5	18,8
Dotacje i subwencje w ramach WPR	5	4	0,0	6,3	12,5	37,5	43,8
Rolnicze ubezpieczenia gospodarcze	2	2	18,8	37,5	31,3	12,5	0,0

Objaśnienie: ocena w skali 1(najniższa) – 5 (najwyższa).

Źródło: badania własne.

Konkluzje

- Problematyka bezpieczeństwa finansowego gospodarstw rolniczych wymaga uwzględnienia skomplikowanego **tła społecznego przemian na wsi**. Pojawia się także **bariera środowiskowa** (sozologiczna).
- **Bezpieczeństwo finansowe gospodarstw rolniczych jest nie tylko wypadkową oddziaływania instrumentów WPR**, lecz wynika również z determinant o charakterze „**mezo**”, czy „**mikro**”, „**nano**”. Zwykle w dłuższej perspektywie, wpływ mają czynniki będące pochodną megatrendów w gospodarce światowej (m. in. coraz większa presja na zwiększenie konkurencyjności międzynarodowej rolnictwa UE jako dostawcy artykułów rolno-spożywczych). Interesującym rozwiązaniem metodycznym byłoby modelowanie za pomocą technik **data mining**.

Konkluzje cd.

- Choć promowanie „rolnictwa ekologicznego” budzić może wątpliwości, to nowym wyzwaniem WPR będzie **utrzymywanie równowagi** między instrumentami służącymi **stabilizacji dochodów rolniczych**, a nowymi **narzędziami, pomagającymi rolnikom radzenie sobie z mechanizmem wolnokonkurencyjnym**.
- Istotne będzie intensyfikowanie działań zmierzających do **wprowadzenia nawet uproszczonej sprawozdawczości finansowej** (np. książka przychodów i rozchodów w ujęciu kasowym) w gospodarstwach rolniczych. Biorąc pod uwagę, że znaczenie wsparcia finansowego w ramach WPR może stopniowo maleć, należy upowszechniać wykorzystanie rolniczych ubezpieczeń gospodarczych. Ważne jest aktywizowanie rolników do podejmowania działań zbiorowych, w mniej lub bardziej sformalizowany sposób (np. grupy producenckie, klastry, spółdzielnie producenckie).

Dziękuję za uwagę!